

firmarum, si sit graviter alteri, aut sibi nocivum. Diana pars. 6. tral. 6. resol. 60. Tambur. tom. 1. num. 21. Quia nemo intendit se obligare alteri ad secretum naturale in concurso gravis mali proximi, & maximè proprii. *Nemo enim magis proximus est* (sicut Diana) quam quisque sibi. Tunc quia secretum illud est veluti quodam depositum apud me occultatum, quod non tenor cum tanto incommodo servare occultum.

1707 Siquidetur à pari. Non minus namque haber quis jus ad famam, quam ad secretum; & tamen licet et detegere crimen occultum alterius, v.g. quod famulus sit tur, &c. ad vitandum grave malum proximi, & maximè proprium. *Cit. DD. cum Com. Ita est dicendum in causa secreti naturalis, quoniam sicut nemo haber jus ad famam cum danno proximi, & innocentis; si nemo haber jus ad secretum naturale cum danno proximi, & innocentis.*

1708 Hoc autem est intelligendum cum triplici limitatione. 1. Si secretum non concernat bonum publicum; puta fidei, Regni, Patriæ, exercitus, sed particulare, quia bonum publicum est praesertim privato. 2. Si non sit alii vii ad malum vitandum. 3. Quod reveletur illi, cui prodebet, & non obesse potest.

1709 Non tener juramentum præjudicant juri Superioris, cap. *Venientes. De jure viri. Nec contrarium iuri, cap. ad nostram ibid. Contra utilitatem Ecclesie, Gregor. XIII. Conf. 93. inter Apostolicas. De non testificando contra aliquem, cap. confitua. De Testibus.*

1710 Tener juramentum factum in damnum proprium, si potest sine peccato servari, Conc. Lateranense 3. tit. de iuram, cap. 3. Sed potest relaxari, ibid. cap. 1.

DUBIUM IN JURAMENTIS

1711 R^esolvatur, ut in Votis, infra à numer. 1902.

CESSATIO JURAMENTI

1712 C^ontingit, ut in Votis, infra à num. 1906. 1713 Juramenta in utilitatem hominum praefita, irritare possunt omnes, qui habent potestatem dominativam. Directe, si sit eis subiecta voluntas jurantis, Indirecte, si sit eis subiecta materia juramenti.

1714 Hinc Papa potest irritare juramenta de renunciando beneficio, de non alienandis rebus Ecclesie, &c, quia sunt de materia subiecta dispositioni Pape.

1715 Superior Regularis juramenta subditorum, quia ratione Voti obedientia, eorum voluntas est plene superiori subiecta.

1716 Vir respectu uxoris, uxor respectu viri, & dominus respectu servi; si juramenta illis præjudicant, aut sint de materia illis subiecta, ut dicimus de Votis.

1717 Juramenta vero promissoria homini, cuius voluntas non est alteri subiecta, de materia, qui pariter non est alteri subiecta, nec præjudicans, facta homini, & ab eo acceptata non possunt commutari, etiam in melius, nec dispensari, nec irritari, nisi ipsa pars confessio aut remittat: *ut in num. 1687. Que remissio propriæ non est relaxatio; quia non est actus jurisdictionis spiritualis: nec irritatio, quia non est actus potestatis dominative; sed reducitur ad irritacionem, quatenus est actus dominii in materiam promissam, utpote acceptatam.*

1718 Potest relaxandi juramenta competit soli superiore, & judici Ecclesiastico, quia est actus jurisdictionis spiritualis, quoniam juramentum est actus religionis. Unde licet Princeps temporalis circa res, in quas est dominus, possit remittere, seu irritare juramenta, non minus quam quilibet privatus circa alias res, ut in causa iuris, metus, vis, &c. de quibus superi, relaxare spectat ad potestatem Ecclesiastica, Ant. à Spīt. Sanct. Palauus disp. 3. de iuram. part. ult. n. 4.

1719 Ex Concil. Elizantino, *Pueri ante annos quatuordecim non coguntur jurare. Puella quoque se in puerili aetate in domo Parisi, illo nesciente, se iuramento confirmaverit, & si Pater statim, ut audierit, contradixerit; vota eius, & iuramenta irrita erant.*

1720 Causa relaxandi juramentum sunt, fuisse extortum cum iniustitia, injuria, vi, metu; vel fuisse emisum cum temeritate, ira, perturbatione, aut levitate; vel quia fuit emissum in favorem excommunicati.

JURAMENTA IN DEI GLORIAM PRÆSTITA

1721 P^rofundum communare, dispensare, & irritare, qui possunt respectu vota.

1722 Juramentum in Dei gloriam emissum potest quis in melius propria auctoritate communare.

1723 Confessari Regulares habent potestatem commutandi juramenta, & vota secularium, & exteriorum, ac in iis dispensandi, exceptis quinque reservatis; que tamen in nulla deficiunt, quia alias non sunt reservatae; de quibus infra de votis. Et exceptis juramentis promissoriis à tertio acceptatis, ex Priv. Pauli III. per Bullam 7. Cum inter tantas, 3. Junii 1545. quoad vota; extenso ad juramenta à Gregor. XIII. Rodr. tom. 3. quest. 63. Diana pars. 3. tral. 2. ref. 9. Tambur. tom. 1. lib. 3. cap. 7. §. 3. a. num. 8. Anton. à Spīt. Sanct. in dictis regal. tral. 2. disp. 3. num. 80. v. num. 1962.

1724 Insuper respicere possunt tractatus, & iuramenta relaxare, ab uxore, aut filio familias, ex meatu gravi reverentiali, aut precibus importunis emissa ad favorem mariti, aut parentis; ut fidejussio pro matre, aut patre; promissio de solvendis coram debitis, renunciatio hereditatis juramento firmata. Diana par. 3. tral. 5. refol. 20.

1725 Ubique sit, quod duplex sit reverentia, una simpliciter, & in gradu positivo, altera nimia, & in gradu superlativo. Prima est, quando persona partis talis conditionis est, ut ei debeatur reverentia simpliciter, ut si sit ignava, aut vilis, ita ut filius audeat dicere: *No: lo: tunc ad constituentium metum reverentiale gravem non sufficit sola presentia, sed requiritur, quod precedant verba, aut minime.* Secunda est, quando persona partis est talis conditionis, ut ei debeatur reverentia nimia; & tunc sola presentia ejus sufficit ad constituentium metum gravem.

1726 At nec Episcopi, nec Regulares dispensare possent in juramentis, quæ adjacent actibus ex se perpetuis; hujusmodi est juramentum professionis fidei, juramentum, quo quis confirmat professionem religiosam jam emissam, & matrimonium jam initum, & statum Sacerdotis jam suscepsum. Tambur. citat.

1727 Si iurasti in Dei gloriam, & charitatis intuitu certam dare elemosynam determinato pauperi, potest pauper obligationem remittere; quia in hoc juramento tacita adest conditio. *Nummodo si pauper, in cuius comedimus promissio facta est, rem promissam acceptare non recusat.* Si vero nullum determinasti pauperem, nullus erit, qui obligationem remittat. Anton. à Spīt. Sanct. de iuram. tral. 5. disp. 1. sett. 28. num. 192.

RESTRICTIO MENTALIS

1728 E^t duplex, purè mentalis, & est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur precise per alium internum: ut si quis requisitus, an illac transferit Petrus, respondeat: *Istibac non transfrui:* per solum actum internum mentis intelligent, per manicas. Non purè mentalis est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur, non per solum actum internum; sed per aliud additum exterius, quod sit limitatio verborum, & significacionum cum illis: ut cum D. P. Franciscus à ministris justitiae requisitus, an illac transferit delinquens, positis intra manicas manibus, respondit: *istibac non transfrui;* plenam responsionem ex verbis, & actione externa componens.

1729 Amphibologia, & equivocatione est, que importat sensuum diversitatem; quod si verba determinate unam habent significacionem, & alia addatur per plurimum actum internum mentis, dicitur equivocatione per puram restrictionem mentalem, ut liquet in primo exemplo. Si vero verba, & signa externa, ex se habere possint plures sensus, & significaciones, dicitur equivocatione externa, non purè mentalis: his præmissis.

1730 Dico 1. Restrictio purè mentalis, & amphibologia, seu equivocatione facta per restrictionem purè mentalis, est illicita; quia includit mendacium, quod est ab intrinseco malum; tunc enim habetur mendacium, quando locutio externa est disformis menti: talis est locutio cum restrictione purè mentali; unde, si tu, qui pices comedisti, interrogatus, an comedesis, respon-

deas,

De II. Precepto Decalogi. Cap. II.

121

deas, non comedisti, mente sola addendo, carmen, mendax es, & si addas juramentum, es perjurus; quia locutio tua absoluta est generalis, ac proinde est disformis conceptui mentis, qui est propositus cum addito particulari; hinc amphibologia, & equivocatione cum restrictione purè mentali dannavit Innoc. XI. in tribus Prop. 26. 27. & 28. quas vide in pag. 3. vid. n. 1757.

1731 Dico 2. Restrictio non purè mentalis, sed externa, & amphibologia, seu equivocatione per verba, aut signa externa per se equivoca, est licita in omnibus casibus, in quibus quis haber jus occultandum secretum; non est autem licita in aliis casibus. Prima pars probatur: quia talis locutio externa, licet haud faciliter ad audiēte percipiat, quantum est ex se, habet significacionem conformem conceptui interno mentis loquentis, non est sit facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod celandum haber jus, adquaque non includit mendacium: Mendacium namque definiuit, quod sit enunciatio falsa cum conscientia opposita, & cum voluntate fallendi; ac proinde est licita, & addi potest juramentum sine perjurio, inquit licet, si addit rationabilis causa jurandi.

1732 Hujusmodi autem restrictio externa significacionis generalis verborum potest dupliciter fieri; primò per verba ex se equivoca: secundò per circumstantias, & signa externa, que ex se habent verbo limitare, & configurare cum illis; locutio namque non sit solis verbis, sed etiam completer ex circumstantiis persone, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis: hinc si quis pro aliqua gratia rogatus respondeat, faciam, sed simul manum erga tergum vertat, idem dicit ac non faciam.

In quo re est maximè attendendum, quod sicut diverse sunt humanae materie, ita qualibet proprium habet modum loquendi, & propria vocabula; proprium, inquam, habet Poëta, proprium Rethorica, sic Troplus, Ironia, Hyperbole, &c. sic & proprium habet secretum de jure occultandum: quia consideratione multæ locutiones tam humanae, quam sacra Scriptura, à mendacio libertantur, ut est illa, quia amicus amicū alloquitur, dicens, *Omnia mea tua sunt, &c.*

1733 Hinc confessarius interrogatus de muliere (cujus adulterio in Confessione cognovit,) an mulier adulterum commiserit, non deber tacere, quia qui tacet, consentire videtur; sed licet respondeat: *nescio, non commisi, &c.* mente retinendo, ad dicendum; quia hoc ad ultimum internum restrictivum, satius exprimitur per circumstantias externas signilli, & sacramentalis confessionis, que cum verbis locutionem complexe conceptui mentis conforment.

1734 Sic aliud à marito interrogatus de occulto adulterio uxoris nobilis, responderet *nescio, retinendo in mente, ad dicendum;* quod additum exprimitur per circumstantias externas negotii, & signilli naturalis; imo, si id habuerit ex auditu, potest accipere verbum *nescio* secundum propriam & rigorosam significacionem, prout negat scientiam, que cognitionem evidenter importat, quia non habet ille, qui notitiam ex auditu hominis fallibilis accepit.

1735 Sic Reus, semper probatio, aut infamia non precedente, à Judice interrogatus, an delictum fecerit, licet respondeat, *non faci, mente addendo, ad dicendum tibi tamquam Judicis.* Idem si interrogatur à Judice incompetente: in quibus, & similibus casibus, respondeat facta conformiter ad mentem interrogantis, qui inde judex interrogatur ut persona publica, & consequenter de delictis ipsi tamquam judicis de jure manifestandis; unde si juramentum exigatur, non erit perjurium.

1736 Sic minister S. Officii, qui est ligatus juramento ex parte officii, super aliquo arcano requisitus, potest celare, modo quo confessarius, dicendo, *Nescio: nam intelligitur, quod nescio, ut homo privatus est;* quod subintelligitur non ex restrictione mentali, sed ex ipso intrinseco officio Confessoris, &c. Item potest ut circumlocutione: *Gaudem quidem id scire, in tibi satisfacrem;* quo pacto nec affirmit, nec negat id scire, Cardenas, dissert. 19. cap. 6. n. 60.

1737 Eodem modo dicitur Bufeimb. de juramento ex parte vim, metum, injuriam, v. grat. à latronibus, ut tu liber factus des lycrum; à manu, ut uxori factetur adulterium occultum; si tale juramentum sit additum restrictioni non purè mentali, sed externa,

vel per signa extera determinata, vel per verba ex se equivoca sufficiente ad internam restrictionem significandam: vid. num. 1648. 1676.

1738 Secunda pars assertio probatur; in aliis namque casibus, in quibus quis non haber jus occultandi, non est licita in locutionibus restrictio externa prefato modo explicata, non quia includat mendacium, sed quia humanae societas, & humanum commercium exposcit ut utram vocabulis secundum communem significacionem; nam equivocationibus, & signis difficilis, humanum commercium perturbatur.

1739 Quæ ratio cessat in prioribus casibus, quia in illis commercium humanum potius justificatur, quam perturbatur; nam humanum commercium non debet esse contra jus humanum; nec officit, quod regulariter ex talibus locutionibus decipiat audiens, quia id per accidens sequitur; nam intellectus perspicax posset veram significacionem locutionis percipere, & simul imprudentiam sue interrogations advertere, si signa, verba, circumstantias externas, & gravitatem rei, atque jus alterius de secreto occultando consideret; signa namque supponuntur per se significativa, & restrictiva conformiter ad mentis restrictionem, atque perceptibilius; & sic loquens intendit celare secretum, ad quod habet jus, minimè audiēte decipere; nec ejus deceptionem, quam prævidet, vitare tenet cum suo aut aliorum gravi incommode quia tunc est deceptio accepta, non data, ut de scandalo passivo, num. 326.

DE JURAMENTO JUDICIALI.

1740 C^olaritatis gratia, hoc quæsto me expediam.

Q U A R E S.

A N^a perjurio, & à mortali excusetur res, qui Judici interroganti veritatem tacet, aus amphiboliis, & equivocatione uitatur?

Primo. Ob soliditatem ex Judicis praesentia causatam. Secundo. Si non præcessit infamia, semper probatio. Nec gravis indicia extant.

Tertio. Si præcessit semper probatio, causa tamen sit capitalis, aut ex gravioribus, pura mortis, jactu honoris, aut suorum bonorum.

Hic est fermō de reo, quia de teste satis agitur in tract. de denunciationibus tom. 2. maximè à num. 73.

A D P R I M U M

1741 R^ep. cum distinctione. Velenum stoliditas est talis, ut plena advertentiam malitia gravis perjurio impedit, vel non. Primum potest continere, quatenus ex Judicis praesentia, & in expectata ejus interrogatio, excitat in reo vehementissima passio sentitiva, qua ita ejus rationem perturbat, ut non adverterat ad malitiam gravem perjurii taliter quod quasi nesciat, quid dicat, aut faciat; & si adverterit, non plene, & distincte, sed in confuso. Et tunc certum est, tunc à perjurio mortali excusari, quia ex communī & certa Theologorum doctrina, ad peccatum mortale requiriunt voluntarium perfectum, videlicet, quod actus sit patratus cum plena advertentia malitiae gravis, & cum pleno voluntatis consensu; ita ut ex alienius defectu excusat, ut cuipus a culpa mortali; ut infra de peccatis:

1742 Vel non impedit, quatenus Judicis praesentia, & interrogatio reum terreat, ob timorem penitentem, quam prævidet; sed plene adverterit ad crimen, quod commisit, & ad gravitatem perjurii. Et quidem mortaliter peccat, & est tam in foro interno, quam in extremo, perjurus, si veritatem negat; aut utatur equivocatione cum restrictione purè mentali, quia est mendax, & juramentum mendacium addit. Immo etiam mortaliter peccat, si utatur equivocatione, & restrictione non purè mentali, sed externa, quia reus legitimè interrogatur tenetur sub mortali de plano respondere secundum mentem Judicis interrogantis, Melphi in præl. criminis verb. Reus, Scaccia cap. 18. num. 49. cum communī: vid. num. 1738.

Quia sic expicit humanae societas, & bonum publicum Reipublice, que persubaretur, & periret; nullus namque est de suo honore, re, & vita securus, si absolute licet reis, non respondere secundum mentem

Judi-

